

МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО

УДК 7.071.1Гор:738.1(477.43)«195»

СКУЛЬПТОР ПОЛОНСЬКОГО ФАРФОРОВОГО ЗАВОДУ 1950-Х РОКІВ – ВІТАЛІЙ ГОРОЛЮК

Корусь О.П.

Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології
імені М.Т. Рильського,
Київський національний музей російського мистецтва

Статтю присвячено висвітленню раннього етапу творчості скульптора Віталія Горолюка часів його роботи на Полонському фарфоровому заводі. У дослідженні уточнено факти біографії художника, вперше відображено та охарактеризовано його пластичний доробок на ПФЗ, введено у науковий обіг архівні матеріали та нові твори. Охарактеризовано художні особливості останніх. Деякі твори публікуються вперше. Таким чином, вписано нову сторінку в історію спадщини ПФЗ в цілому і малої пластики зокрема.

Ключові слова: Віталій Горолюк, Полонне, Полонський фарфоровий завод, ПФЗ, фарфор, мала пластика, скульптура.

Постановка проблеми. Історія малої пластики Полонського фарфорового заводу (далі – ПФЗ) 1940–1950-х років не висвітлена у спеціальній літературі. Загалом її відтворення зводилося до опису або згадування та репродукування окремих робіт. Систематизовані дані про біографію та творчість майстрів досі не опубліковані та не введені у науковий обіг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Творчий доробок В. Горолюка, в тому числі й пластичний, практично не досліджувався у спеціальній літературі, присвяченій висвітленню історії українського фарфору. В єдиній біографічній згадці, написаній на основі приватного архіву головного художника ПФЗ М. Козака, допущені неточності [4, с. 47]. Наявні у архіві тресту «Укрфарфорфаянс» дані про його роботи та матеріали про його біографію і творчість, що зберігаються у архіві М. Козака не осмислені, не узагальнені та не опубліковані.

Виділення не вирішених раніше частин проблеми. Отже, існує необхідність вписати ім'я скульптора В. Горолюка в історію українського фарфору. Даний матеріал покликаний заповнити лакуну у вивченні пластичного доробку ПФЗ 1950-х років, а також – у біографії одного з митців – Віталія Горолюка, що працював на той час на заводі.

Метою/завданням статті є відтворення певного епізоду творчої біографії В. Горолюка, дослідження пластичної частини його доробку, створеного на ПФЗ, уточнення атрибуції творів, конкретизації часового інтервалу їх створення та їх упорядкування в каталожний перелік.

Виклад основного матеріалу. Український скульптор-фарфорист Віталій Горолюк віддав роботи у фарфорі п'ятдесят два роки свого життя, впродовж якого працював на фарфорових заводах України та Росії. На початку своєї творчої кар'єри окрім розробки посудних форм він займався створенням скульптури. До сих пір цей доробок не привертав уваги науковців.

Джерелами для дослідження стали корпус робіт скульптора з музейних збірок, архіви тресту

«Укрфарфорфаянс», а також результати пошукової роботи колишнього головного художника ПФЗ Миколи Козака [1], його особисті та заводські архівні матеріали, передані нам М. Козаком для подальшого опрацювання.

Віталій Никифорович Горолюк [2] народився 05 січня 1925 року в м. Сквирі Київської області. Свої здібності до художньої творчості проявив ще в дитинстві: 1937–1941 та 1944–1945 роках навчався у Київській дитячій художній школі, що дало йому змогу по закінченню дев'яти класів загальноосвітньої школи (1945) поступити на третій курс на керамічне відділення Одеського художнього училища. Вже під час навчання він виявив особливу прихильність до скульптурного моделювання, на виробничій практиці на фарфорових заводах України та Росії створив ряд робіт, в тому числі фігурних. На III курсі на Первомайському фарфоровому заводі (Росія, Ярославська обл.) він виконав скульптуру «Козак-бандурист» (1946) [3]. На IV курсі під час двомісячної практики на Городницькому фарфоровому заводі (Житомирська обл.) створив вазу «До 30-річчя Жовтня» (1947) [4]. За гарні показники під час навчання разом із іншими студентами отримав подяку від керівництва. Дипломну роботу – футляр для годинника із пластичною композицією В. Горолюк здійснив на Дмитрівському фарфоровому заводі (Росія, Московська обл.) та захистив її на «відмінно» із похвалою [5]. По закінченні Одеського художнього училища (1948) та отриманні диплому художника-виконавця-кераміста, В. Горолюка було направлено на роботу на Довбиський фарфоровий завод (Житомирська обл.). Але він домігся переведення на Полонський фарфоровий завод (Хмельницька обл.), мотивуючи своє бажання тим, що залізницею від Полонного зручніше потрапляти до Києва для лікування.

На ПФЗ він працював із перервою в загальній кількості вісім років. Спочатку з 25.08.1948 був скульптором-художником формувального цеху, а з 18.09.1948 року був зарахований до цеху художнього оздоблення, де створював нові вироби та виконував обов'язки модельника. Працюючи

на ПФЗ, В. Горолюк прагнув продовжити здобуття вищої художньої освіти, звільнився із заводу 26.09.1952 року і поступив до Львівського державного інституту прикладного та декоративного мистецтва, але через сімейні обставини та матеріальну скруту був вимушений не навчатися, а працювати (він оформився в той самий інститут учбовим майстром на кафедрі кераміки). Ось чому згодом вирішив-таки повернутися на завод, де з 25.07.1954 до 1.11.1955 року був модельником формувального цеху та водночас займався створенням нових робіт. Потім був переведений до цеху художнього оздоблення на посаду скульптора першої категорії, на якій працював до моменту звільнення із заводу 26.05.1960 року.

За період роботи на ПФЗ В. Горолюк створював унікальні твори – ювілейні вази: до ювілею І. Франка (в співавторстві з М. Осиповою, 1956, премія на двох 3000 руб.) [6]; для сільськогосподарської виставки (1954); декоративні вазочки, подарункові чашки, чайні («Подільський», 1955) та кавові («П-2») сервізи, набори для напоїв, туалетні набори, сувеніри (медальйон, куманець). Його твори експонувалися на міжнародних виставках. Зокрема сервіз «П-2» у розписі М. Осипової – на Всесвітній промисловій виставці у Брюсселі (Бельгія, 1958), вазочка в оздобленні К. Кравченко – на Міжнародній виставці-ярмарку в Марселі (Франція, 1959). Створюючи речі побутового призначення, В. Горолюк відчував необхідність самовиразу у скульптурі. Про це свідчить його постійне звернення до пластики, прагнення представити нові твори на розгляд художньої ради тресту та отримати схвальний відгук, що було важливим з боку визнання його здібностей як скульптора. Воно відповідало і вимогам часу: мала пластика на рівні з іншими різновидами образотворчого мистецтва сприймалася як засіб пропаганди радянського способу життя, тому наказами тресту від фарфорових підприємств схвалювалася розробка скульптур до знаменних історичних дат, на теми праці, дружби народів.

Подальша творча праця В. Горолюка була пов'язана із Краснодарським фарфоро-фаянсовим заводом «Чайка» (1960–1965) та Тернопільським фарфоровим заводом (1965–2000), де він створював нові форми посуду. У Краснодар художник переїхав у зв'язку із необхідністю зміни клімату через хворобу жінки. А під час праці на Тернопільському заводі, за його переконанням, він найбільш плідно творчо реалізував себе.

Однак, саме завдяки своїм раннім, втіленим на ПФЗ пластичним творам, він увійшов до історії повоєнної фарфорової пластики України. Скульптурні роботи В. Горолюка приймали участь у Республіканських та Всесоюзних виставках. Знаходяться у збірках Національного музею українського народного декоративного мистецтва (далі – НМУНДМ), відділу фарфору історичного Музею міста Полонне [7], Хмельницького обласного краєзнавчого музею.

За свідченням М. Козака, який зв'язувався з художником, щоб записати спогади про його роботу на ПФЗ, В. Горолюк згадував кінець 1940-х – початок 1950-х, як дуже важкі часи на заводі. До того ж, його часто залучали до виконання суто виробничих завдань, як модельника, а не

як скульптора, що, звичайно, не відповідало його творчим прагненням. Окрім втілених у фарфорі творів від тих часів збереглися виконані ним у творчі дні [9] акварелі з краєвидами навкруги заводу (іл. 1) та малюнки олівцем [10].

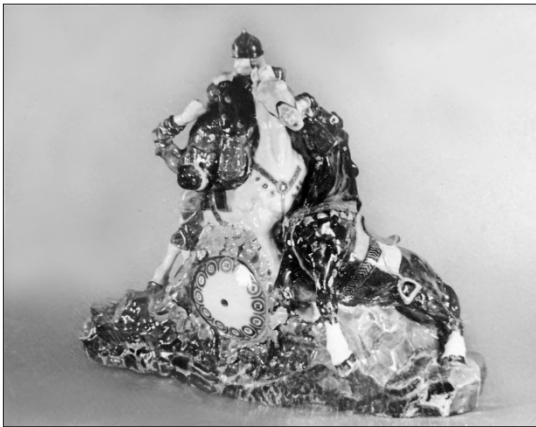
У березні 2011 року В. Горолюк спеціально приїздив до М. Козака побачити експозицію колишнього заводського музею ПФЗ та згадати ті далекі часи. Звісно, йому було радісно дізнатися про організацію музею фарфору в Полонному. На жаль через хворобу він вже не міг бути присутнім на його урочистому відкритті, що відбулося 5 жовтня 2013 року за адресою: м. Полонне, вул. Л. Українки, 95. Наприкінці життя колишній фарфорист проживав у місті Тернопіль та займався садівництвом на дачі. Помер Віталій Горолюк 29 липня 2016 року на 92 році життя.

Перед розглядом скульптурного доробку В. Горолюка на ПФЗ, слід виправити деякі наявні у найновіших джерелах помилки. У каталозі «Полонський завод художественной керамики» (Х., 2013) [11] до творів В. Горолюка, ніби виконаних за його моделями на базі артілі «Керамік», віднесено скульптури: «Шахтар» [12], «Зварювальник» [13], «Голуб миру» [14] (всі – бісквіт, ХОКМ) з колишнього заводського музею Полонського заводу художньої кераміки, які датуються початком 1950-х років, періодом, коли завод був виробничою артіллю «Керамік» [15]. Вивчення архівних документів, а також збірки НМУНДМ показали, що авторська скульптура В. Горолюка «Шахтар» (НМУНДМ) має зовсім інший вигляд та частково вкрита кобальтовою поливою; замість «Зварювальника» в доробку художника є лише парна скульптура «Сталевари» (НМУНДМ), фото якої містилося в заводському альбомі [16]. Щодо «Голуба миру», – у виконанні В. Горолюка це був невеличкий сувенір розміром 7,5 см, а не скульптура заввишки 40 см, як представлено в каталозі [17]. Репродукований там само твір «Буряководи» (1950, ПФЗ, зберігається в ХОКМ), ймовірно, був переданий з ПФЗ до художньої лабораторії ПЗХК у якості зразка для наслідування при створенні скульптур її майстрами. Виробництво скульптур В. Горолюка на ПЗХК нами документально не підтверджено, на відміну від їх виготовлення на ПФЗ. Таким чином, в реєстр майстрів, за чіями моделями ПЗХК випускав скульптуру, ім'я В. Горолюка в каталозі [18] внесено наразі безпідставно.

За нашими підрахунками В. Горолюк створив на ПФЗ близько двадцяти скульптурних робіт.

Переважна їх більшість була здійснена всього у кількох екземплярах для затвердження на художній раді тресту та подальшого експонування на виставках. Лише частина з них була впроваджена у виробництво. За різновидами пластичні твори розподіляються на предмети інтер'єру, настільну пластику, мініатюру та рельєф у якості прикрас для побутових речей. Жанрово вони всі відносяться до побутового жанру, сюжетно – виражають характерні для тогочасного мистецтва теми праці, спорту, дитинства, народного танцю.

Вже перші виконані у фарфорі студентські роботи В. Горолюка свідчать про його тяжіння до сміливих композиційних рішень, просторовості, як і всі учнівські, виявляють захоплення надмірною декоративністю у розписі. Їм властива складна пірамідальна побудова, утворена шляхом нагромадження фігурних мас. Постаць козака, що сидить опершись на бандуру та курить люльку, зображена в красиво розгорнутому в просторі ракурсі. Його оголений реалістично модельований торс гарно сприймається з усіх боків. Однак нижня частина скульптури перевантажена зайвими побутовими дрібницями. Дипломна робота В. Горолюка – футляр для годинника за мотивами поеми О. Пушкіна «Руслан і Людмила» – є ефектною інтер'єрною річчю. Її сюжет – двобій між двома суперниками Русланом та Фарлафом, подано художником як тісне сплетення тіл воїнів та їх коней. Всі фігури ніби злиті воедино із основою композиції – умовним зображенням землі. Композиційна скрутність та скупченість компенсована колористичним багатством розпису (іл. 1).

Спираючись на свідчення художника та заводську документацію М. Козак склав перелік робіт В. Горолюка, створених на ПФЗ. В ході наших досліджень архівів тресту та музейної збірки НМУНДМ, він був доповнений та конкретизований. Поки що не вдалося віднайти всі, наявні в переліку роботи майстра. Стосовно деяких існують лише наші припущення, тому до переліку їх не внесено. Не всі скульптури, над якими працював художник було втілено в матеріалі. На архівному фото, зробленому у заводській лабораторії, художника сфотографовано за ліпленням із пластиліну жіночої постаті, що сидить (іл. 2). За словами автора, цю скульптуру – зображення верховинки він не завершив, варіант у пластиліні, зі свідчень М. Козака, знищив. Не відомо, чи повертався він до роботи над скульптурами «Перший день школи» та «Пустун», гіпсові зразки яких були відхилені художньою радою тресту в 1956 році.

За спогадами В. Горолюка початок роботи на ПФЗ був для нього дуже продуктивним [19]. В перші чотири роки він створив 14 скульптурних робіт (скульптуру, фігурний флакон, рельєфний медальйон). Уявлення про твори В. Горолюка першого етапу роботи на ПФЗ (1948 – 1952) дають фото із заводського альбому, який, на нашу думку, було упорядковано з нагоди святкування 300-річчя Возз'єднання України із Росією в 1954 році [20]. На фото з-поміж ваз та сервізів зображено скульптури В. Горолюка: «Сталевари», «Буряководи», скульптура та флакон «Танцівниця», «Якут із собакою», «Юний залізничник», фігурна попільниця «Мисливець». Щодо скульптур «Юнак, що грає на рижку» та «Танцюючий парубок», вони могли бути виконані В. Горолюком або П. Іванченком (лише вони на той час займалися на заводі скульптурою), а могли бути передані на підприємство від Комітету у справах мистецтв для засвоєння на виробництві чи виготовлення для виставок. Такими роботами були наявні на фото з того ж альбому композиція В. Оверчука «Вишивальниці прапору» та скульптура «Молочниця» [21] (авторство встановлюється).

В огляді промислової виставки виробів заводів тресту «Укрфарфорфаянс» (липень 1950), зазначалося, що на ПФЗ покращилася робота над новими формами сервізів та статуєток, і особливу роль у цій справі відіграють художники Петро Іванченко та Віталій Горолук [22]. Однак, як повідомляв М. Козак В. Горолук, на жаль, його роботи майже не йшли у масове виробництво [23]. Це підтверджується малою чисельністю його робіт із маркою ПФЗ на ринку. З-поміж них зустрічаються скульптури «Ковзаняр» (1948) і «Танцівниця» (1949) (іл. 3), флакон у вигляді жінки в кокошнику (1949). Рухи персонажів у цих трьох роботах дещо незграбні, побудова жіночих фігур непропорційна. Відчувається, що художник приноровлювався до роботи в малій фарфоровій пластиці, пе-

ребував у пошуках принципів відображення фігури у складний момент зміни одного руху тіла на інший. Таке зображення фігур у змінному русі цілком вписувалося в панівну в тогочасній пластичній тенденцію до оповідальності.

Деякі скульптури («Сталевари», «Буряководи») В. Горолюк виконав згідно розпорядження тресту. В наказі тресту про підготовку виставки Декади української літератури, мистецтва та народної творчості ПФЗ зобов'язали до 10 квітня виготовити та представити в Київ на розгляд скульптури «Колгоспниці» та «Сталевари» [24]. Судячи з усього, художник дуже відповідально поставився до завдання. Працював надто довго:

лише у жовтні 1950 року представив скульптуру «Буряководи» (ймовірно, це і була скульптура на означену вище тему колгоспної праці), яку ухвалили, але рекомендували більш детально проробити обличчя і надати всій скульптурі бадьорості [25] (іл. 4). Над «Сталеварами» робота ще тривала, коли у грудні 1950 року В. Горолюк отримав наказ від Кам'янець-

Подільського обкому КП(б)У¹ виготовити ще скульптуру видатного буряководи М. Цельори [26]. Очевидно, на кінець лютого 1951 року завдання не було виконано повною мірою, адже художник отримав догану від керівництва [27]. Тим не менше, його композиції, експоновані на Декаді, є цілком вдалим творами. Виправданими були нагорода грамотою «Буряководів» та закупка «Сталеварів» для музейного фонду. З-поміж репродукованих на фото з альбому робіт, вони виділяються найбільш ретельним моделюванням форми, пропорційним співвідношенням, емоційною жвавістю персонажів, об'єднаних між собою спільною сюжетною дією, поданих у природньому русі. Блок робіт першого етапу роботи В. Горолюка на ПФЗ відзначається реалістичністю трактування образів, натуроподібним розписом та їх емоційною піднесеністю. Скульптури В. Горолюка початку 1950-х віддзеркалюють реалістичну академічну традицію повоєнної станкової пластики, основним принципом якої був показ життєвої правди: в сюжетах, режисурі сцен та рухів персонажів, принципах ліплення об'єму та його ретельного розмальовування із застосуванням навіть тілесного тонування.

Так само притаманним для «неокласичного» стилю мистецтва межі 1940–1950-х років є пишне оздоблення побутових та сувенірних речей В. Горолюка рельєфом. Медальйон «ВДНГ» має картуш на симетрично розташованих навколо нього рельєфних золочених, закручених спіраллю стилізованих гілок аканту. Пудрениця – рельєфний золочений декор зі стилізованого лис-

тя аканту та хваток у вигляді бутону троянди. Цукерниця – волотоподібні із акантовим листям ніжки, її верхня та нижня частини оздоблені ажурним наскрізним рослинним орнаментом із китицями винограду (іл. 5). Вона користувалася великим попитом серед споживачів, випускалася протягом 1950–1960-х років.

Натомість, у творах В. Горолюка другого етапу роботи на ПФЗ (1954 – 1960) вже відчутна тенденція до узагальненості форми, позбавлення від прикрашательства. Скульптура «Дівчинка із собачкою» (1958) (іл. 6) на популярну в 1950-ті роки тему щасливого дитинства компактна та

ясна композиційно, в міру реалістична та узагальнена. Скульптура «Продавець апельсинів» (1958) (іл. 7) вкрита лише білою глазур'ю, однак від цього є не менш цікавою. Промовляє сама пластика, кожен ракурс якої «працює» на розкриття образу. Відсутність кольору, мінімізація дрібних деталей та невимушеність пози

персонажа свідчать про зрілу руку майстра. На відміну від робіт попереднього етапу, які тяжіли до станкової скульптури, дані композиції вже вирішені за законами сприйняття малої пластики, налагоджують глядача на безпосередній контакт із собою. На жаль, їх було виконано по одному екземплярові та у виробництво запущено не було. Увесь цей час вони зберігалися у заводському музеї, а тепер у новій експозиції музею фарфору м. Полонного є рідкісними зразками малої пластики ПФЗ.

Щодо мініатюрних фігурних прикрас на побутових речах, тут слід згадати шкатулку з покришкою (1959), де фігурки дітей, що граються,

¹ - з 1954 року обласний комітет перенесли в м. Проскурів (нині – м. Хмельницький).

прикрашають корпус та покривку. Їх розміщення на предметі лаконічної форми усіченого конусу значно оживлює шкатулку, робить її неординарною.

Висновки та перспективи. Пластична творчість Віталія Горолюка цілком вкладається в тогочасний контекст розвитку малої пластики України, є невід'ємною частиною її історії та короткочасної історії виготовлення скульптури Полонським фарфоровим заводом.

Резюмуючи короткий огляд пластичного доробку В. Горолюка на ПФЗ, слід зазначити, що коли художник полишив підприємство, завод втратив перспективного майстра малої пластики із великим потенціалом. Якби йому дозволили працювати творчо не лише в рамках виробничої програми, а й над скульптурою, він міг би створити ще багато цікавих творів, предметів інтер'єру та побуту. Однак для масового виробництва пластики заводу потрібно було б запускати окрему лінію, що не мало сенсу, адже в Полонному діяв завод художньої кераміки, який спеціалізувався на випуску скульптури. В подальшій роботі слід продовжити пошук не ідентифікованих пластичних творів В. Горолюка, доповнити відсутні у складеному нами каталозі відомості.

Додаток.

Каталог робіт В. Горолюка: скульптурних творів та предметів побуту із пластичним оздобленням.

1. *Скульптура «Козак-бандурист»*. 1946. Фарфор, надглазурний розпис. Учбова робота, виконана на Первомайському ФЗ.

2. *Футляр для годинника «Поєдинок Руслана і Фарлафа»* (за поемою О. Пушкіна «Руслан і Людмила»). 1948. Фарфор, надглазурний розпис. В. – 49. Створена у якості дипломної роботи студента ОДХУ. Від ОДХУ експонувалася на виставці «Декада української літератури, мистецтва та народної творчості» (1951, Москва), потім була передана до музею українського мистецтва. Зараз зберігається НМУНДМ (інв. № НД (ФР) – 444).

3. *Скульптура «Шахтар»*. 1948. Фарфор, підглазурне криття. В. – 22. Експонувалася на виставках. Екземпляр зразка скульптури зберігався в художній лабораторії, його назва зустрічається в інвентаризаційній відомості звіту заводу за 1953 рік [14, с. 97]. Один з екземплярів зберігається в НМУНДМ (інв. № фр. – 4536).

4. *Скульптура «Ковзаняр»*. 1948. Фарфор, розпис. Був в масовому виробництві. Згадується у переліку залишків готової продукції в річному звіті ПФЗ за 1950 рік [13, с. 84].

5. *Скульптура «Парашутист»*. 1949. Внесена до каталогу за спогадами художника [4, с. 1]. Інші дані поки не знайдено.

6. *Фігурний флакон для парфумів у вигляді жінки в кокошнику*. 1949. Фарфор, розпис.

7. *Скульптура «Танцівниця» (2 варіанти)*. 1949. Фарфор, розпис. В. – 17 см. Форма перероблена з фігурного флакону у вигляді жінки. Тиражувалася. Є в переліку залишків готової продукції заводу за 1953 рік [14, с. 93]. Фото скульптури міститься в альбомі заводської продукції [1].

8. *Скульптура «Якут із собакою»*. 1950. Фарфор, розпис. Під час розгляду скульптури на засіданні художньої ради Республіканського

Тресту «Укрфарфорфаянс» у травні 1950 року автору запропонували переробити скульптуру та представити її на художню раду [15, с. 27]. Є в переліку залишків зразків заводу у звіті за 1953 рік [14, с. 97]. Фото скульптури міститься в альбомі заводської продукції [1].

9. *Скульптурна композиція «Буряководи»*. 1950. Фарфор, надглазурний розпис. В. – ? Скульптура була затверджена у масове виробництво на засіданні художньої ради Республіканського Тресту «Укрфарфорфаянс» в жовтні 1950 року [15, с. 27] з ухваленням теми та побажанням більш детальніше проробити обличчя, надати всій скульптурі більше бадьорості. Однак тиражних зразків із маркуванням ПФЗ поки не знайдено. Експонувалася на обласній виставці образотворчого мистецтва, присвяченій Декаді українського мистецтва і літератури (1951). Була нагороджена грамотою Кам'янець-Подільського обласного відділу культурно-освітньої роботи при обласній Раді депутатів. Екземпляр зберігається в ХОКМ. Фото скульптури у білому вигляді та в розписі міститься в альбомі заводської продукції [1].

10. *Скульптура «Сталевари»*. 1951. Фарфор, глазур. В. – 34,5. Створена для експонування на виставці «Декада української літератури, мистецтва та народної творчості» (1951, Москва). Після експонування передана до музею українського мистецтва. Зараз зберігається в НМУНДМ (інв. № НД (ФР) – 430).

11. *Скульптурна група з трьох фігур «Черевички»* (за твором М. Гоголя). 1951. Група була представлена на засідання художньої ради Республіканського Тресту «Укрфарфорфаянс» у червні 1951 року [16, с. 15]. Художня рада ухвалила створення такого твору виключно у якості виставкового, тому як у купі група дає вичерпне уявлення про весь твір, а коли її роз'єднати – враження пропаде. Зауважили зробити ноги Оксани більш пропорційними.

12. *Медальйон настільний*. 1952. В. – 9.

13. *Скульптура «Юний залізничник»*. 1950 – 1952 рр. Бісквіт. Внесена до каталогу за спогадами художника [3, с. 1]. Фото скульптури міститься в альбомі заводської продукції [1].

14. *Фігурна попільниця «Мисливець»*. 1950 – 1952 рр. Бісквіт. Внесена до каталогу за спогадами художника [3, с. 1]. Фото скульптури міститься в альбомі заводської продукції [1].

15. *Сувенір «Голуб миру»*. 1957. В. – 7,5.

16. *Медальйон «ВДНГ»*. 1957. Фарфор, рельєф, фотодеколь, розпис золотом. В. – 11, 3. Екземпляр зберігається в Музеї фарфору міста Полонне (інв. № 209), на spodі підпис: «Фото Тротенка / ск. Горолюк / Полонное».

17. *Пудрениця з ажурною кришкою*. 1956. Затверджена на хударді тресту з відзнакою. Тираж першої партії встановили 100 шт. [12, с. 12].

18. *Цукерниця з ажурною кришкою*. 1956. Затверджена на хударді тресту з відзнакою, скульптору призначено премію в 500 рублів [12, с. 12]. Була в тиражі.

19. *Зразок скульптури «Перший день школи»*. 1956. Був відхилений худардою тресту як малохудожній. [12, с. 12].

20. *Зразок скульптури «Пустун»*. 1956. Був відхилений худардою тресту як малохудожній [12, с. 12].

21. *Скульптура «Дівчинка із собачкою»*. 1958. Фарфор, надглазурний розпис. Розпис – В. Овчаренка. В. – 11 см. Екземпляр зберігається в Музеї фарфору міста Полонне (інв. № 364), на споді підпис: «Девочка с собачкой / ск. Горюлок / худ. Овчаренко / 31. III. 1958, Полонное».

22. *Скульптура «Продавець апельсинів» (Продавець фруктів)*. 1958. Фарфор, глазур. В. – 15. Скульптуру було розглянуто на засіданні художньої ради Вінницького адміністративно-економічного району, відзначено премією в 250 рублів [10]. Екземпляр зберігається в Музеї фарфору міста Полонне (інв. № 137).

23. *Бонбоньєрка (шкатулка)* із скульптурними фігурками дітей, що граються (форма № 256). 1959. Фарфор, надглазурний розпис. Екземпляр зберігається в Музеї фарфору міста Полонне (інв. № 385).

Примітки:

[1] Козак Микола Іванович (нар. 1947 р.) – фарфорист, працював головним художником на ПФЗ (1985–2007). Організатор відділу фарфору історичного Музею міста Полонне.

[2] В літературі та музейних картках зустрічаються помилкові прочитання прізвища та імені: Горанюк; Горелюк; Анатолій.

[3] Наказ № 33-а по Одеському художньому училищу від 27.05.1947 р.

[4] Наказ № 36 по Одеському художньому училищу від 16.05.1947 р.

[5] Виписка з табелю успішності, архів ОГХУ.

[6] ЦДАВОУ, Ф Р-4988, оп. 1, спр. 441, с. 99.

[7] створений на базі колекції колишнього заводського музею ПФЗ у 2013 році.

[8] так звані творчі дні надавалися художникам заводу у теплу пору року для удосконалення своєї майстерності, збору матеріалу та здійснення замальовок, які можна було використати в подальшій роботі.

[9] так звані творчі дні надавалися художникам заводу у теплу пору року для удосконалення своєї майстерності, збору матеріалу та здійснен-

ня замальовок, які можна було використати в подальшій роботі.

[10] зберігаються в родині художника.

[11] Карпинская-Романюк Л. Полонский завод художественной керамики. – Х.: ТОВ «Агенство Рекламист», 2013. – 408 с.

[12] там само, с. 126.

[13] там само, с. 128.

[14] там само, с. 135.

[15] артіль «Керамік» було реорганізовано в Полонський завод художньої кераміки в 1956 році.

[16] зберігається в архіві М. Козака, м. Полонне.

[17] там само, с. 135.

Як нам вдалося з'ясувати із переліку творів, що експонувалися на декадній виставці (1951, Москва), репродукований в згаданому каталозі твір «Голуб миру» належить авторству М. Осиповой.

[18] там само, с. 47.

[19] Лист В. Горюлюка до М. Козака від 25.04.2011 р. – Архів М. Козака.

[20] Альбом із вклеєними чорно-білими фото із зображенням продукції ПФЗ за 1933–1954 роки зберігається в архіві М. Козака.

[21] У першій половині 1950-х років випускалася артілью «Керамік», м. Полонне.

[22] ЦДАВОУ, Ф Р-4988, оп. 1, спр. 341, с. 107.

[23] Із нашої розмови з М. Козаком від лютого 2017 р.

[24] ЦДАВОУ, Ф Р-4988, оп. 1, спр. 198, с. 98.

[25] ЦДАВОУ, Ф Р-4988, оп. 1, спр. 155, с. 27.

[26] Наказ по ПФЗ № 287-а від 6.12.1950 р. – Архів М. Козака.

Цельора Марія Никифорівна, буряковод, працювала у колгоспі в с. Котелянка Полонського району. За великий врожай цукрового буряку в 1946 році була першою на Полонщині удостоєна звання Героя соцпраці (1947), отримала ордени Леніна і Золотої Зірки. Тричі обиралася депутатом Верховної ради УРСР.

[27] Наказ по ПФЗ № 45 від 22.02.1951 р. – Архів М. Козака.

Список літератури:

1. Альбом продукції ПФЗ за 1933 – 1954 роки. – Архів М. Козака.
2. Архів ОДХУ. Наказ № 33-а по Одеському художньому училищу від 27.05.1947 р.
3. Архів ОДХУ. Наказ № 36 по Одеському художньому училищу від 16.05.1947 р.
4. Карпинская-Романюк Л. Л. Полонский завод художественной керамики // ред. Е. П. Корусь – Хмельницький, Тов. «Агенство Рекламист», 2013. – 408 с., іл.
5. Лист В. Горюлюка до М. Козака від 25.04.2011 р. – Архів М. Козака.
6. Лист В. Горюлюка до М. Козака від 16.02. 2010 р. – Архів М. Козака.
7. Лист В. Горюлюка до М. Козака від 03.03. 2010 р. – Архів М. Козака.
8. Наказ по ПФЗ № 287-а від 6.12.1950 р. – Архів М. Козака.
9. Наказ по ПФЗ № 45 від 22.02.1951 р. – Архів М. Козака.
10. Наказ по ПФЗ № 99-а від 28.04.1958 р. – Архів М. Козака.
11. ЦДАВОУ, Ф Р-4988, оп. 1, спр. 341. – 107 с.
12. ЦДАВОУ, Ф Р-4988, оп. 1, спр. 441. – 99 с.
13. ЦДАВОУ, Ф Р-4988, оп. 1, спр. 195. – 150 с.
14. ЦДАВОУ, Ф Р-4988, оп. 1, спр. 198. – 98 с.
15. ЦДАВОУ, Ф Р-4988, оп. 1, спр. 155. – 27 с.
16. ЦДАВОУ, Ф. Р-4988, оп. 1, спр. 201. – 33 с.

Корусь Е.П.

Институт искусствоведения, фольклористики и этнологии
имени М.Т. Рылского,
Киевский национальный музей российского искусства

**СКУЛЬПТОР ПОЛОНСКОГО ФАРФОРОВОГО ЗАВОДА 1950-Х ГОДОВ –
ВИТАЛИЙ ГОРОЛЮК**

Аннотация

Статья посвящена освещению раннего этапа творчества скульптора Виталия Горолюка времен его работы на Полонском фарфоровом заводе. В исследовании уточнены факты биографии художника, впервые отображено и охарактеризовано его пластическое наследие на ПФЗ, введены в научный оборот архивные материалы и новые произведения. Охарактеризованы художественные особенности последних. Некоторые произведения публикуются впервые. Таким образом, вписана новая страница в историю наследия ПФЗ в целом и малой пластики в частности.

Ключевые слова: Виталий Горолюк, Полонное, Полонский фарфоровый завод, ПФЗ, фарфор, малая пластика, скульптура.

Korus O.P.

Rylsky Institute for Art Studies, Folklore and Ethnology,
Kyiv National Museum of Russian Art

VITALIY GOROLJUK THE SCULPTOR OF POLONSKIY PORCELAIN FACTORY 1950S

Summary

The article is about the early part of sculptor's Vitaliy Goroljuk creativity, that was created on Polonskiy porcelain factory. In this research the artist's biography fact have been clarified. His figurative heritage, made on Polonskiy porcelain factory have been represented and characterized at first. Archival sources and new works have been put into scientific circulation. The art features of Goroljuk's sculptures have been analyzed. Some of his works are publishing at first. The new page have been written into the history of Polonskiy porcelain factory's heritage and into the porcelain figurine history as well.

Keywords: Vitaliy Goroljuk, Polonne, Polonskiy porcelain factory, PPF, porcelain, figurine, sculpture.